

Psikolojik Danışmanların Etkili Nitelikleri ile Danışma Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki *

The Relation Between Counselors' Effective Characteristics and Counseling Self-Efficacy Levels

Ercan Yayla

Milli Eğitim Bakanlığı,
Psikolojik Danışman, Türkiye
ikizef@gmail.com

F. Ebru İkiz

Dokuz Eylül Üniversitesi,
Buca Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı,
Türkiye
ikizef@gmail.com

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Değişkenlerin cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, çalışılan kuruma, meslekte çalışma süresine ve mezun olunan programa göre farklılaşp farklılaşmadığı da incelenmektedir. Araştırmanın örneklemini 100'ü kadın 66'sı erkek olmak üzere toplam 166 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği, Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılarak Mann Whitney-U testi, Kruskal Wallis-H testi ve Spearman Brown Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Bulgulara göre, psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlikleri arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete, yaşa, çalışılan kuruma ve meslekte çalışma süresine göre farklılaşmamaktadır. Etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri öğrenim durumuna göre farklılaşmaktadır. Mezun olunan programa göre psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin farklılaşmadığı görülürken, etkili psikolojik danışman nitelikleri farklılaşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma öz-yeterliği, psikolojik danışman

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the relationship between counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy. Also, effective counselor characteristics and counseling self-efficacy are examined in terms of gender, age, education level, institutions the counselor work in, working time in profession, and graduated department. The sample of this study is formed of 100 female and 66 male, totally 166 counselors. Effective Counselor Characteristics Assessment Scale, Counselor Activity Self-Efficacy Scales, and Personal Information Form were used to gather data. Mann Whitney-U test, Kruskal Wallis-H test and Spearman Brown Correlation Analysis were used to analyze the data by using SPSS 22.0. According to results, there is a significant positive low relation between the level

Geliş Tarihi/Received

04 Ağustos/August 2016

Kabul Tarihi/Accepted

01 Haziran/June 2017

Elektronik Yayın Tarihi/Online Published

30 Haziran/June 2017

* Bu çalışma Doç. Dr. F. Ebru İKİZ yönetiminde Ercan YAYLA'nın tamamladığı Psikolojik danışmanların Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Algılarına Göre İncelenmesi: İzmir İli Örneği başlıklı yüksek lisans tezinden üretilerek hazırlanmıştır.

of counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy. The levels of counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy do not change depending on gender, age, institution the counselor works in and working time. The levels of counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy change depending on education level. The level of counselors' counseling self-efficacy does not change depending on graduated department but the level of counselors' effective counselor characteristics do change.

Keywords: Effective counselor characteristics, counseling self-efficacy, counselor

GİRİŞ

Psikolojik danışma ve rehberlik, yardım hizmetlerini amaçlayan meslekler arasında kendine özgü bir yeri olan ve kişilerin daha bilinçli, güçlü ve yaratıcı bir biçimde yetiştirilmelerine hizmet veren bir meslek dalıdır (Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği [Türk PDR-DER], 2011). Rehberlik ve psikolojik danışma, okulda bireylerin eğitsel gelişimini, kişilerarası ilişkilerini ve meslekî gelişimini hedef alan, sorunların çözümü için bireylere ihtiyaç duydukları bilgiyi sunan, bireyin ihtiyaçlarını ve sahip olduğu olanakları tanımasına yardım eden, sonuç olarak da bireyin kendini gerçekleştirmesini sağlamaya çalışan sistemli ve profesyonel yardım hizmetleridir (Schmidt, 2003'den aktaran Çil, Tokat, Türkan ve Doğan, 2014; İkiz, 2016; Korkut, 2007). Eğitim süreci içinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencinin gelişmesine ve uyumuna yardım etmeye yöneliktir (Korkut, 2007; Yeşilyaprak, 2008).

Türkiye'de okul psikolojik danışmanları öğrencilerin bireysel, sosyal ve akademik gelişimleriyle ilgilenmelerinin yanında aynı zamanda veli ve yöneticilere de konsültasyon hizmeti vererek eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmişlerdir (Gündüz ve Çelikkaleli, 2009). Günümüzde psikolojik danışmanın bireylere hem kariyer gelişimlerinde, hem de bütünsel olarak gelişimlerini tamamlamalarına destek olduğunu (Korkut Owen, 2007), batı dışındaki kültürlerin yaklaşım ve tekniklerini de kapsayarak globalleştiğini söyleyebiliriz (Hohenshil, Amundson ve Niles, 2015; İkiz, 2016; Moodley, Gielen ve Wu, 2013). Paralel olarak, psikolojik danışmanların etkililiğinin ve yeterliklerine ilişkin kendi algılarının daha da önemli hale geldiği ve araştırılmaya değer olduğu düşünülmektedir.

Etkili psikolojik danışman olmak, Corey'e (2008) göre, psikolojik danışmanların danışanlarıyla etkili bir terapötik ilişki kurabilme ve sürdürülebilir becerisini; kendi yaşantı ve tepkilerini kontrol edebilmelerini ve danışanlarına yardım etmede danışanlarının gereksinimlerine en uygun tekniklerin belirlenebilmesini vurgulamak demektir. Yetkin ve alanında donanımlı bir psikolojik danışmandan hizmet almak her danışanın birincil hakkı arasında yer almaktadır (Corey, Corey ve Callanan, 1998). Bunun için psikolojik danışmanların danışanlarının sorunlarını anlayabilecek ve bu sorunların çözümüne katkı sunabilecek yeterliliğe sahip olması gerekmektedir (Savi Çakar, 2017). Türk PDR-DER Etik Kurallar kitapçığında (2011) "Temel ilkeler" bölümünün ilk ilkesi olan "Yetkinlik-Yeterlik-Ehliyet" ilkesi psikolojik danışma hizmetlerinin en üst düzeyde yeterlikte yürütülmesini amaçlar. Bu ilkeye göre yetkin psikolojik danışmanların sahip oldukları özelliklerden söz edilebilir. Yetkin psikolojik danışmanlar, uzmanlık alanlarının sınırlarını bilirler, yalnızca eğitim düzeylerine ve formasyonlarına uygun hizmetleri yürütürler, yeterlik sınırlarını aşan özel bir durumla karşılaştıklarında var olan bilimsel mesleki ve teknik kaynaklara başvurarak yardım talebinde bulunurlar, danışanların iyilik ve çıkarlarını gözeterek en isabetli kararları, en uygun önlemleri almaya çalışırlar, psikolojik danışmanlar uzmanlaşabilmek için bilimsel gelişmeleri takip eder ve mesleki düzeylerini yükseltmeye çalışırlar, PDR alanındaki çağdaş gelişmeleri izlemek gerektiğine inanarak, kendilerini sürekli olarak uzmanlık alanlarında yetiştirmeye ve geliştirmeye çalışırlar; bunu yaparlarken de bilimsel kaynaklardan yararlanırlar. Ayrıca süpervizyona ihtiyaç duyduğunun farkındadır ve süpervizyon almaya isteklidir ve mesleki standartlarını, meslek etiğini ve etik kodlarını bilir, bu ilkeleri içselleştirmiştir.

Alanyazına bakıldığında (Cormier ve Cormier, 1991; Corey, 2008; Hackney ve Cormier, 2008, Yalçın, 2006), etkili psikolojik danışmanların özelliklerinin neler olduğu hakkında çeşitli bilgilerle karşılaşmak mümkündür. Yalçın'a (2006) göre psikolojik danışmanlar kişisel özellikler ve psikolojik danışma becerileri ile

ilgili olmak üzere iki farklı boyutta değerlendirilmektedir. Kişisel özelliklerden bazıları, psikolojik danışmanın kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması, değerler sisteminin tutarlı olması, kendini tanıması ve hayatını olduğu gibi kabul etmesi, kendi olduğu gibi davranması, açık fikirli olması, belirsizlikle başa çıkabilmesi ve etkin kişilerarası ilişkiler kurabilmesidir. Psikolojik danışma becerileri ise danışanları anlayabilmek, danışanlarla empati kurabilmek, danışanlara farkındalıklarını artırmaları, kendilerini geliştirebilmeleri için etkin şekilde yardım edebilmek ve danışanları oldukları gibi kabul etmektir. Hackney ve Cormier (2008) tarafından etkili psikolojik danışmanların özellikleri *kişisel farkındalık ve anlayış sahibi olma, psikolojik bakımdan sağlıklı olma, etnik köken ve kültürel unsurların kendisi ve başkaları üzerindeki etkilerini anlama ve bunlara karşı duyarlı olma, açık fikirli olma, nesnel olma, yetkin olma, güvenilir olma ve kişilerarası ilişkilerde çekici olma* şeklinde sıralanmaktadır. Günümüzde ise etkili psikolojik danışman nitelikleri, *çok kültürlü ve sosyal adaletli danışmanlık yeterlilikleri* olarak daha kapsamlı bir hale getirilmiştir (Ratts vd., 2015). Bunlar danışmanın öz-farkındalığı, danışanın dünya görüşü, danışma ilişkisi ve savunuculuk müdahaleleri kapsamında psikolojik danışmanların inançların ve tutumların farkında olmasını, bilgi, beceri açısından yeterli olmalarını ve bu yeterlilikleri etkili bir şekilde eyleme dökülebilmelerini ileri sürmektedir (Arslan, 2017).

Bu çalışmada ele alınan etkili psikolojik danışman özellikleri ise, yukarıda anılan çalışmalara temel olan Cormier ve Cormier'in (1991) vurguladığı, genel olarak her dönemde bir psikolojik danışmanın sahip olması gereken *entelektüel yeterlik, enerji, esneklik, destek, iyi niyet ve öz farkındalık* özelliklerini içermektedir. Öyle ki bu özellikler İviz ve Totan tarafından 2014 yılında değerlendirme ölçeği olarak ölçülebilir hale getirilmiştir. Cormier ve Cormier'in (1991) belirttiği bu özellikler şu şekilde açıklanabilir:

1- *Entelektüel yeterlilik*: Psikolojik danışman bilgili ve sürekli öğrenmek isteyen bir kişi olmalıdır. Aynı zamanda alanıyla ilgili merakını hiç kaybetmeyerek kendini sürekli geliştirmelidir. Psikolojik danışman gerekli olduğunda danışanı bilgilendirme ve bilgi toplamaya uygun entelektüel yeterliğe sahip olmalıdır.

2- *Enerji*: Psikolojik danışmanlar gün içerisinde birçok danışanla görüşme yapsalar dahi enerjik olmalıdır. Çünkü dinamik ve güçlü olan psikolojik danışmanlar danışanları cesaretlendirir, değişim için aktif olmaya iter ve danışanlarla aralarında güveni daha kolay oluşturur. Enerjik olmayan bir psikolojik danışman, danışanına güven duygusunu zor kazandırır. Dolayısıyla enerjik olma, psikolojik danışmanlarda bulunması gereken önemli özelliklerdendir.

3- *Esneklik*: Psikolojik danışmanın, danışanın açığa vurduğu sorunları ile çalışırken kullanması gereken teknik ve teoriyi seçebilmesi için geliştirdiği yaklaşımı ifade eder. Etkili bir psikolojik danışman tek bir kurama bağlı kalmadan farklı yöntem ve teknikleri danışanlarına uyarlayabilmelidir.

4- *Destekleyici olmak*: Destek danışma sürecinde umudu artırma, canlandırma, kaygıyı azaltma, güven duygusunu pekiştirme gibi işlemlere sahiptir. Destekleyici olmak psikolojik danışmanın, danışanı olduğu gibi kabul etmesi ve ona aldığı kararlarda yanında olduğunu hissettirmesi anlamındadır. Fakat psikolojik danışman, danışana her konuda destekleyicisi olduğu veya sorumluluklarını aldığı hissini yaşatmamalı, danışanı kendine bağımlı hale getirmeden destekleyici olmanın sınırını iyi ayarlamalıdır.

5- *İyi niyet*: İyi niyet psikolojik danışmanın etik kurallar çerçevesinde, danışanın çıkarlarını gözetmesidir. Buradaki önemli nokta psikolojik danışmanın bazı gereksinimlerini karşılama yanında, kendi ihtiyaçlarını tatmin etmeyi temele almamasıdır. Etkili bir psikolojik danışmanın iyi niyeti, olumlu ve yapıcıdır.

6- *Öz farkındalık*: Bir bireyin kendisiyle ilgili inanışları, davranışlarını etkiler. Kendini değerli ve yeterli hissetmeyen bir psikolojik danışman da kendisiyle ilgili sahip olduğu bu olumsuz inanışlarını davranışları ile danışanlarına aktarabilmektedir. Dolayısıyla psikolojik danışmanların duygu ve davranışları psikolojik danışma sürecini etkilemektedir. Psikolojik danışmanın kendine ait sahip olduğu güçlü yönleri danışana dönük olan tutumunu da etkilemektedir. Öz farkındalığı düşük olan psikolojik danışman, psikolojik danışma sürecini ilerletmede başarısızlık yaşayabilir. Etkili bir psikolojik danışman sınırlıklarının, güçlü yönlerini, gereksinimlerini, beklentilerini ve amaçlarını bilmelidir.

Alanyazında terapötik sürecin en önemli unsurlarından birisinin psikolojik danışmanın kendisi olduğu (İviz, 2010; Voltan Acar, 2012); psikolojik danışmanın niteliklerinin (Hackney ve Cormier, 2008), duygularını anlama ve ifade etme açısından kendini tanımasının (Mete Otlu, İviz ve Asıcı, 2016), kişilik özellikleri ile terapötik niteliklerini bütünleştirebilmesinin (Savi Çakar ve İviz, 2016; Voltan Acar, 2012) psikolojik danışma sürecinin başarısına büyük ölçüde etki ettiği belirtilmektedir. Psikolojik danışmanların eğitim sistemi içindeki öneminden, psikolojik danışma hizmetinin kalitesinden ve psikolojik danışma öz-yeterliğinden sıklıkla söz edilmekte (Ekşi,

Ismuk ve Parlak, 2015), psikolojik danışmanların öz-yetkinlikleri, etkin hizmet sunmalarına inanmaları, performanslarına ilişkin olumlu geribildirim almalarına göre (Demirel, 2013) değerlendirilmektedir.

Yeterlik kavramı, psikolojik danışmanların ancak eğitimini gördükleri, yeterince gözetim altında uygulama yaparak gereken biçimde yetiştirildikleri uzmanlık alanlarında hizmet verebilmelerini, öğretim yapabilmelerini ve araştırmalara girişebilmelerini ifade etmektedir (Türk PDR-DER, 2011). *Yeterlik* aslında psikolojik danışmanların uygulama için kabul edilen minimum bir standarttır. Birçok psikolojik danışman, kişisel meslek duygusu ve mesleki bağlılığın dışında, yeterlik ve mükemmellik arasında bir standarda ulaşmanın peşindedir, kabul edilebilir minimum seviyenin üstüne çıkmak için birçok alanda eğitim ve becerilerini artırmanın ve kendilerini geliştirmenin peşindedirler (Bond, 2016). Profesyonel yeterlik; mesleki becerilere yeterli düzeyde sahip olmayı, uygun niteliklere ve eğitime sahip olmayı, etkili ve etik bir şekilde çalışmayı gerektirmektedir. Öz-yeterlik ise, Bandura tarafından geliştirilen ve kişilerin yeteneklerini etkili olarak kullanabilmeleri için, önce o alanda kendilerine güvenmeleri gerektiğini ileri süren sosyal öğrenme kuramına ait bir kavramdır (Pajares, 2002). Kavramın öz-yeterlik inancı, yetkinlik beklentisi, öz-yetkinlik ve öz-yeterlik algısı gibi farklı kavramsallaştırmalarla kullanıldığı görülmektedir (Aksoy ve Diken, 2009, Demirel, 2013). Bu çalışmada bu kavramdan öz-yeterlik olarak bahsedilmektedir.

Öz-yeterlik, bireylerin muhtemel durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabildiklerine dair; belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı şekilde yapma yeteneğine dair yargısıdır (Wood ve Bandura, 1989). İnsan davranışlarıyla ilgili olarak gerçekten doğru olandan ziyade, doğruluğuna inanılan şeye dayanır (Bandura, 1995). Öz-yeterlik algısı, yeterlik düzeyi hakkında sahip olunan inançla alakalıdır (Kurbanoglu, 2004). Bandura'nın öz-yeterlikle ilgili düşünceleri psikolojik danışma öz-yeterliğine uyarlanabilir (Yiyit, 2001). Psikolojik danışma öz-yeterliği psikolojik danışmanların, danışanların isteklerini karşılamadaki etkililiği olarak (Aksoy ve Diken, 2009) tanımlanmaktadır. Ayrıca psikolojik danışma öz-yeterlik inancının psikolojik danışmanların başarılı performanslar sergileyerek danışanlarına etkili bir psikolojik danışma yardımı sunmalarında (Larson, 1998); psikolojik danışmanların var olan bilişsel, davranışsal ve sosyal becerilerini psikolojik danışma ile bütünleştirerek kullanmalarında (Larson ve Daniels, 1998) ve psikolojik danışmanın kariyer hedefleri, mesleğine olan bağlılığı ve ilgisi açısından da (Larson vd., 1992'den aktaran Pamukçu ve Demir, 2013) oldukça etkili ve önemli olduğu belirtilmektedir. Bu tanımlamalardan yola çıkarak psikolojik danışma öz-yeterliği, psikolojik danışmanların psikolojik danışma sürecini etkili bir şekilde yürütebileceklerine dair inançları olarak tanımlanabilir.

Öz-yeterlik, yetenekli olmaya değil, kişinin kendi kaynaklarına güvenmesine karşılık gelir. Bir durumla baş etmede yeterli becerileri olan, ancak öz-yeterliği düşük olan kişi, söz konusu becerilerini harekete geçiremeyecektir (Yıldırım ve İlhan, 2010). Türkiye'de psikolojik danışma hizmeti verenlerin psikolojik danışmanlık lisans mezunu olmadan, başka bir programdan mezun olup tezsiz psikolojik danışmanlık ve rehberlik programlarında yüksek lisans yapma ile, hatta sertifika programları ile verebildikleri; özellikle okul psikolojik danışmanı (rehberlik öğretmeni) olarak atandıkları bilinmektedir. Bu nedenle okullarda çalışan psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışma becerilerine ne derece sahip olduklarının ölçülmesinin, özellikle sahip oldukları teknik becerilerle öz-yeterlik algılarının karşılaştırılmasının, günümüzde psikolojik danışman eğitimine ve atanma koşullarına yönelik kaynak sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi ve bunları etkileyen değişkenlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Alanyazında daha önce yapılan araştırmalarda psikolojik danışma öz-yeterliğinin kişilik özellikleri (Yam ve İlhan, 2016), iş doyumu (Durmuş, 2015), eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin rolü (Erkan, 2011) psikolojik danışmanların yeterliğine ilişkin öğretmen algıları (Taytaş, 2013), mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları açısından (Satici, 2014) incelendiği görülmektedir. Cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi açısından psikolojik danışma öz-yeterliğinin farklılaşmadığının tespit edildiği ile karşılaşılmaktadır (Bakar, 2011; Bilgiç, 2011; Lam, Tracz ve Lucey, 2013; Özgün, 2007; Özteke, 2011). Psikolojik danışmanlarının öz-yeterlik algılarını ölçmeye yönelik Yiyit'in (2001) yapmış olduğu ölçek geliştirme çalışmasında, Aksoy ve Diken'in (2009) rehberlik öğretmenlerinin (psikolojik danışman) özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz-yeterlik algılarını inceledikleri çalışmasında, deneyim süreleri arttıkça okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerinin de yükseldiği saptanmış; cinsiyet, yaş, mezun olunan program, çalışılan kurum ve okul türü arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında psikolojik danışma öz-yeterliği ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirten araştırmalar da mevcuttur (Asarlı, 2012; Bakar, 2011; Bilgiç, 2011;

Cashwell ve Dooley, 2001; Iarussi, Tyler, Littlebear ve Hinkle, 2013; Sharpley ve Ridgway, 1993; Tang vd., 2004; Taytaş, 2013; Yam ve İlhan, 2016). Psikolojik danışmanların eğitim düzeyleri ve deneyimleri ne kadar yüksek olursa olsun, psikolojik danışman olarak kendilerinin ne kadar yeterli oldukları konusunda zaman zaman tereddüt yaşayabilecekleri (İkiz, 2010) ileri sürülmektedir. Fakat etkili psikolojik danışman niteliklerinin farklı değişkenler açısından incelendiği ve psikolojik danışma öz-yeterliği ile etkili psikolojik danışman niteliklerinin bir arada değerlendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu doğrultuda bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
2. Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, çalışılan kuruma, meslekte çalışma süresine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışmada bir durumu ortaya koymayı amaçlayan betimsel model, iki veya ikiden fazla değişken arasındaki ilişkileri ölçmek için kullanılan korelasyonel model ve araştırmaya katılanlara müdahale etmeden katılımcıların sahip olduğu farklılıkların sebep veya sonuçlarını incelemeyi amaçlayan nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

Bu çalışmanın araştırma grubunu 100'ü kadın 66'sı erkek olmak üzere toplam 166 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Katılımcıların 55'i (%33,1) 20-25, 71'i (%42,8) 26-30, 21'i (%12,7) 31-35, 19'u (%11,4) 36 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Öğrenim durumuna göre katılımcıların 140'ı (%84,3) lisans, 26'sı (%15,7) lisansüstü eğitim almıştır. Çalıştıkları kuruma göre katılımcıların 34'ü (%20,5) ilköğretim, 61'i (%36,7) ortaokul, 60'ı (%36,1) lise ve 11'i (%6,6) Rehberlik ve Araştırma Merkezinde (RAM) çalışmaktadır. Meslekte çalışma süresine göre katılımcıların 92'si (%55,4) 0-5 yıl, 50'si (%30,1) 6-10 yıl, 24'ü (%14,5) 11 yıl ve üstü çalışma deneyimine sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Bu form araştırmaya katılan psikolojik danışmanların demografik özelliklerini belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formunda, psikolojik danışmanların; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, çalıştığı kurum, meslekte çalışma süresi ve mezun olduğu program ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği (EPNİDÖ): Ölçek, İkiz ve Totan (2014) tarafından genel olarak bir psikolojik danışmanda bulunması gereken entelektüel yeterlik, enerji, esneklik, destek, iyi niyet ve öz farkındalık özelliklerini ölçmeye yönelik hazırlanmıştır. Ölçek 26 maddeden oluşan, likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları kapsamında, ölçek araştırmacılar tarafından 394 psikolojik danışmana uygulanmış, altı faktörlü kuramsal modelin istatistiksel olarak doğrulanma düzeyi ikinci düzey doğrulayıcı faktör analiziyle incelenmiş ve ölçeğin altı faktörlü yapısının doğrulandığı, maddelerin ait oldukları faktörlerin önemli birer açıklayıcısı oldukları ve standartlaştırılmış parametre tahminlerinin pozitif olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .90 olarak, test-tekrar test katsayısı üç hafta aralıkla 36 psikolojik danışmana uygulanmasıyla .74 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık ve test-tekrar test katsayılarında yeterlik gözlemlendiği belirlenerek madde toplam korelasyonları, %27'lik alt-üst gruplarda maddelerin ayırt ediciliği incelenmiş, ölçekte yer alan tüm maddelerin psikometrik açıdan yeterlik gösterdiği belirlenmiştir (İkiz ve Totan, 2014).

Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği (PDÖÖ): Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerini ölçmek amacıyla Lent, Hill ve Hoffman (2003) tarafından geliştirilen ölçeğin cevaplama sistemi her ifade için (0) "hiç güvenmiyorum" ve (9) "tamamen güveniyorum" olarak onlu derecelendirme şeklindedir. Ölçek 41 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan "0" en yüksek puan 369'dur. Yüksek puanlar yüksek düzeyde psikolojik danışma öz-yeterliğini işaret etmektedir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlılığı .97 olup, benzer ölçek geçerliğini belirlemek için yapılan ölçümde iki ölçeğin benzer alt ölçekleri arasında olumlu yönde yüksek ilişkiler olduğu görülmüştür. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Pamukçu ve Demir (2013) tarafından yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında araştırmacılar ölçeği 470 psikolojik danışman adayına uygulamıştır. Ölçeğin yapı geçerliği kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin Türkçe formunun orijinalinde olduğu gibi üç faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu faktörlerin kapsadığı alt boyutlara ilişkin yapı da doğrulanmıştır. Ayrıca ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .98 olarak hesaplanmıştır (Pamukçu ve Demir, 2013).

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi ile normal dağılım sınıdığında verilerin normal dağılmadığı, parametrik analizler uygun olmadığı görülmüştür. Verilerin analizinde parametrik olmayan (non-parametrik) analiz yöntemi kullanılmıştır.

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere Spearman Brown sıra korelasyon testi kullanılmıştır. Daha sonra psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, çalışılan kuruma ve meslekte çalışma süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere de Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada, öncelikle psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 1’de görüldüğü üzere psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0.36$, $p<.01$).

Tablo 1. Çalışma Grubunun Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ile Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Spearman Korelasyon Testi Sonuçları

Değişken	n	R	p
Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ile Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği	166	0.36	.00*

* $p<.01$

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde Tablo 2’deki sonuca ulaşılmıştır. Buna göre, cinsiyete göre psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri	Erkek	66	76.99	5081.50	2870.50	-1.42	.16
	Kadın	100	87.80	8779.50			
Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik	Erkek	66	91.91	6066.00	2745.00	-1.83	.07
	Kadın	100	77.95	7795.00			

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri yaşa göre incelendiğinde Tablo 3’teki sonuca ulaşılmıştır. Buna göre, psikolojik danışmanların yaşları açısından etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 3. Çalışma Grubunun Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Düzeylerinin Yaşa Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Yaş	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri	20-25	55	83.53	3	0.17	.98
	26-30	71	84.20			
	31-35	21	84.83			
	36 ve üstü	19	79.34			
Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik	20-25	55	75.93	3	4.52	.21
	26-30	71	87.58			
	31-35	21	98.02			
	36 ve üstü	19	74.11			

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri öğrenim durumuna göre incelendiğinde Tablo 4'teki sonuca ulaşılmıştır. Buna göre, psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinde ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinde öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyinde olanlar lehine anlamlı düzeyde bir farkın saptandığı görülmektedir.

Tablo 4. Çalışma Grubunun Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Öğrenim Durumu	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	p
Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri	Lisans	140	77.94	10911.50	1041.50	-3.46	.001*
	Yüksek Lisans ve üstü	26	113.44	2949.50			
Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik	Lisans	140	80.17	11223.50	1353.50	11223.50	.04*
	Yüksek Lisans ve üstü	26	101.44	2637.50			

* $p < .05$

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri çalışılan kuruma göre incelendiğinde Tablo 5'teki sonuca ulaşılmıştır. Buna göre, psikolojik danışmanların çalıştıkları kuruma göre etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 5. Çalışma Grubunun Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çalışılan Kuruma Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Kurum	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri	İlkokul	34	81.76	3	1.86	.60
	Ortaokul	61	77.95			
	Lise	60	89.58			
	RAM	11	86.50			
Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik	İlkokul	34	85.26	3	1.51	.68
	Ortaokul	61	80.06			
	Lise	60	83.16			
	RAM	11	99.00			

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri meslekte çalışma süresine göre incelendiğinde Tablo 6'daki sonuca ulaşılmıştır. Buna göre, psikolojik danışmanların meslekte çalışma sürelerine göre etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 6. Çalışma Grubunun Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Düzeylerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Çalışma Süresi	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik	0-5 yıl	92	84.13	2	0.04	.98
	6-10 yıl	50	82.56			
	11 yıl ve üstü	24	83.06			
Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik	0-5 yıl	92	78.11	2	3.19	.20
	6-10 yıl	50	93.21			
	11 yıl ve üstü	24	83.92			

TARTIŞMA

Bu araştırmada psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, çalışılan kuruma, meslekte çalışma süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma sonucunda psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre etkili psikolojik danışman niteliklerine sahip psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılabılır. Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerine sahip olmalarının kendilerini mesleki anlamda yeterli hissetmelerine katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Araştırma ile psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu sonuç, Bakar (2011), Lam ve diğerleri (2013), Yiyit (2001), Özgün (2007), Aksoy ve Diken (2009), Bilgiç (2011), Erkan (2011), Özteke (2011), Taytaş (2013), Satıcı (2014), Yam ve İlhan (2016) ve Durmuş (2015) tarafından yapılan araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Son on yılda yapılan çalışmalar ile bir arada değerlendirildiğinde, cinsiyetin psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri ile ilişkili bir değişken olmadığı ve hatta psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerini de etkilemediği görülmektedir.

Yaşın psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma grubunun çoğunluğunun 35 yaş ve altında olmasının böyle bir sonuca yol açmış olabileceği düşünülmektedir. Psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilgili elde edilen bu sonuç, yapılan bazı araştırma sonuçları ile (Aksoy ve Diken, 2009; Lam vd., 2013; Yiyit, 2001) paralellik göstermektedir. Psikolojik danışmanın genç ya da yaşlı olmasının onun hem etkili psikolojik danışman nitelikleri hem de psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyi ile ilişkili bir değişken olmadığı görülmektedir. Fakat yaşın etkisinin incelendiği araştırma bulgularının azlığı dikkate alındığında, farklı yaş aralıklarında çalışma gruplarıyla yapılacak çalışmaların durumu daha aydınlatacağına inanılmaktadır.

Bu araştırmada eğitim düzeyi ile psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuçlar, yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyinde olan psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin lisans eğitim düzeyinde olan psikolojik danışmanlardan daha yüksek olduğu ortaya koymaktadır. Alanyazın incelendiğinde araştırma bulgusuyla paralellik gösteren ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin öğrenim durumuna göre farklılaştığını ortaya koyan birçok araştırmayla da karşılaşmak mümkündür (Asarlı, 2012; Bakar, 2011; Bilgiç 2011; Cashwell ve Dooley, 2001; Iarussi vd., 2013; Sharpley ve Ridgway, 1993; Tang vd., 2004; Taytaş, 2013; Yam ve İlhan, 2016). Bunun yanında, alanyazında araştırma bulgusunun aksine psikolojik danışma öz-yeterliği ile öğrenim durumu arasında anlamlı ilişki bulunmadığını öne süren araştırmalarla karşılaşmak mümkündür (Durmuş, 2015; Erkan, 2011; Özgün, 2007; Özteke, 2011). Fakat Erkan (2011), psikolojik danışma öz-yeterliği ile eğitim düzeyi arasında fark saptamamış olmanın yanında, eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyet arttıkça okul psikolojik danışmanı öz-yeterliğinin de arttığını tespit etmiştir. Sonuç olarak, mevcut araştırma bulgularına göre öğrenim durumunun psikolojik danışma öz-yeterliğine olumlu yönde katkı sağladığı söylenebilir.

Araştırma ile psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin çalışılan kuruma göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu çalışma okul psikolojik danışmanlığı kapsamında hizmet veren ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezi psikolojik danışmanları ile yürütüldüğü için, farklı eğitim kademelerinde çalışma arasında bir farklılığın olmayabileceği; ayrıca rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan psikolojik danışman sayısının çalışmada diğer gruplardan daha az olması ile de, okul ve RAM çalışma kapsamı farklı olsa da, farklılığın sonuçlara yansımada düşünülmemektedir. Psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilgili araştırma bulgusu, Yiyit (2001), Gündüz ve Çelikkaleli (2009), Taytaş (2013) ve Yam ve İlhan'ın (2016) araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Buna göre psikolojik danışma öz-yeterliği ile etkili psikolojik danışman niteliklerinin çalışılan danışan grubundan bağımsız olarak, doğrudan psikolojik danışma becerisine sahip olma düzeyi ile ilgili olduğu söylenebilir. Bunun yanında Yaka (2005), ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların yeterlik düzeylerinin, RAM'larda çalışanlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Özgün (2007) ise ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yetkinlik beklentilerinin ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan daha yüksek olduğunu saptamıştır. Psikolojik danışmanların çalıştıkları kurumlarda

farklı yaş gruplarından danışanlarla çalışması, çalışılan kurumun psikolojik danışmanların yeterlik algılarında farklılığa sebep olabileceği de görülmektedir.

Sonuçlar, psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin meslekte çalışma süresine göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Otuz yaşın altında ve yaklaşık beş yıllık deneyimi olan psikolojik danışmanların katılımcılar arasında ağırlıklı olmasının bu sonuca yol açmış olabileceği düşünülmekle birlikte, yaşı ve kıdemi yüksek olanların ise ayırt edilebilecek şekilde farklılığa sahip olmadıklarını yansıtıyor da olabilir. Psikolojik danışmanlık mesleğinde çalışma süresinin azlığı, etkili psikolojik danışman niteliklerinde deneyimin azlığı olarak; sürenin çokluğu ise niteliklerin özümsemesi ve güçlenmesi olarak beklenti yaratsa da, bu çalışmada meslekte çalışma süresinin psikolojik danışmanların hem nitelikleri hem de öz-yeterlik algıları üzerinde fark yaratmadığı anlaşılmaktadır. Corey'e (2008) göre etkili psikolojik danışman olmak, psikolojik danışmanların danışanlarıyla etkili bir ilişki kurabilme becerisini; kendi yaşantılarını yönetebilmelerini ve danışanlarına yardım etme sürecinde en uygun tekniklerin belirlenebilmesini ifade etmektedir. Psikolojik danışmanlar eğitim düzeyleri ve deneyimleri ne kadar yüksek olursa olsun, psikolojik danışman olarak kendilerinin ne kadar yeterli oldukları konusunda zaman zaman tereddüt yaşayabilirler. Aslında bu tereddüt psikolojik danışmanı kendi kapasitesini aşan sorunlarla çalışmaktan geri çektiği için koruyucu olabilmektedir. Ayrıca psikolojik danışmanın abartılı öz-güvene sahip olmasını da engelleyebilmektedir. Fakat bu tereddüt psikolojik danışmanın kapasitesini aşmayan durumlarda bile bazen danışana etkili bir şekilde yardım edemeye sebebiyet verebileceği için aynı zamanda probleme de dönüşebilmektedir (İkiz, 2010). Ayrıca alanyazında öz-yeterliğin deneyimden etkilendiği (Bandura, 1995) sonucuna varan ve araştırma bulgusunu desteklemeyen araştırmalarla (Aksoy ve Diken, 2009; Asarlı, 2012; Bakar, 2011; Bilgiç, 2011; Bodenhorn ve Skaggs, 2005; Gündüz ve Çelikkaleli, 2009; Tang vd., 2004; Yiyit, 2001) karşılaştığı gibi, araştırma bulgusuna paralellik gösteren araştırmalar da (Korkut ve Babaoğlu, 2012; Özerkan, 2007; Taytaş, 2013; Yaka, 2005; Yılmaz ve Çokluk Bökeoğlu, 2008) mevcuttur. Psikolojik danışma öz-yeterliği psikolojik danışmanın mesleğini yapmaya dönük inancına işaret etmektedir. Dolayısıyla psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz-yeterliklerinin meslekte çalışma sürelerinden daha çok, sahip oldukları inançlardan etkilendiği düşünülmektedir.

Terapötik sürecin en önemli unsurlarından birisinin psikolojik danışmanın kendisi olduğu (İkiz, 2010; Voltan Acar, 2012); psikolojik danışmanın niteliklerinin (Cormier ve Cormier, 1991; Hackney ve Cormier, 2008.), duygularını anlama ve ifade etme açısından kendini tanımasının (Mete Otlu vd., 2016), kişilik özellikleri ile terapötik niteliklerini bütünleştirebilmesinin (Savi Çakar ve İkiz, 2016; Voltan Acar, 2012) psikolojik danışma sürecinin başarısına büyük ölçüde etki ettiği; kişisel meslek duygusu ve mesleki bağlılığın oluşmasının yanı sıra birçok alanda eğitim ve becerilerini artırmanın ve kendilerini geliştirmenin peşinde olmalarının (Bond, 2016) önemi göz önüne alındığında, psikolojik danışma hizmetini psikolojik danışmanlık eğitimi almış kişilerin yapmasının hizmetin kalitesini arttıracığı, hatta lisansüstü eğitimin desteklenmesinin yararlı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın sonuçları, okul PDR hizmetlerinde çalışan ilkökul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezi psikolojik danışmanları ile sınırlıdır. Ayrıca yaşa dair ve mesleki kıdeme dair başta bir denklik sağlanmamış olması ile otuz yaşın altında ve yaklaşık beş yıllık deneyimi olan psikolojik danışmanların katılımcılar arasında ağırlıklı olmasının çalışma sonuçlarını sınırlandırdığını söyleyebiliriz. Son olarak, elde edilen bulgular ışığında birtakım öneriler sunmak mümkündür. İleriki çalışmalarda farklı çalışma yerlerine göre ve farklı değişkenler açısından nitelikler incelenebilir. Lisans eğitiminin hemen ardından okullarda istihdam edilen psikolojik danışmanların, lisansüstü eğitime teşvik edilmesinin eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin kalitesini arttıracığı düşünülmektedir. Aynı zamanda lisansüstü eğitime imkan bulamayacak psikolojik danışmanların olabileceği düşünüldüğünde lisans programlarının da çok kültürlü ve sosyal adaletli danışmanlık yeterlilikleri gibi güncel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak gözden geçirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, V. ve Diken, H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 709-719.
- Arslan, Ü. (2017). Türkiyede ve dünyada psikolojik danışman eğitimi ve etik. F. E. İkiz (Ed.), *Meslek etiği ve yasal konular* içinde (s. 293-331). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Asarlı, Z. (2012). *Okullarda çalışan psikolojik danışmanların okul psikolojik danışmanı öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bakar, A. R. (2011). Malaysian counselors' self-efficacy: Implication for career counseling. *International Journal of Business and Management*, 6(9), 141-147.
- Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bilgiç, H. (2011). *Rehber öğretmenlerin (psikolojik danışmanların) öz yeterlilikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bodenhorn, N. ve Skaggs, G. (2005). Development of the school counselor self-efficacy scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38(1), 14-28.
- Bond, T. (2016). *Psikolojik danışmanlıkta etik ve yasal konular* (B. Yeşilyaprak, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (10. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cashwell, T. H. ve Dooley, K. (2001). The impact of supervision on counselor self efficacy. *The Journal of Supervision in Psychotherapy and Mental Health*, 20(1), 39-47.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Corey, G., Corey, M. S. ve Callanan, P. (1998). *Issues and ethics in the helping professions*. Pacific Grove, CA: Brooks Cole.
- Cormier, W. H. ve Cormier, L. S. (1991). *Interviewing strategies for helpers* (3. bs.). Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Çil, İ., Tokat, M. A., Türkan, Y. S. ve Doğan, N. (2014). Temel eğitim kurumlarında e-rehberlik ve danışmanlık karar destek sistemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 34-56.
- Demirel, Y. (2013). *Psikolojik danışman öz-yeterlilik ölçeğinin hazırlanması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Durmuş, A. (2015). *Psikolojik danışmanların öz-yeterlilikleri ile iş doyumunu ve yaşam doyumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ekşi, H., Ismuk, E. ve Parlak, S. (2015). Okul psikolojik danışmanlarında iş doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik danışma özyeterliliği ve dinlenme becerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 84-103.
- Erkan, Z. (2011). *Okul psikolojik danışmanı öz-yeterliliğini yordamada eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Gündüz, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2009). Okul psikolojik danışmanlarında mesleki yetkinlik inancı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 119-133.
- Hackney, H. ve Cormier, S. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı* (T. Ergene ve S. Aydemir Sevim, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hohenshil, T. H., Amundson, N. E. ve Niles, S. G. (Ed.). (2015). *Counseling around the World: An international handbook*. John Wiley & Sons.

- Iarussi, M. H., Tyler, J. M., Littlebear, S. ve Hinkle, M. S. (2013). Integrating motivational interviewing into a basic counseling skills course to enhance counseling self-efficacy. *The Professional Counselor*, 3(3), 161-174.
- İkiz, F. E. (2010). Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 25-43.
- İkiz, F. E. (2016). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramlar ve yenilikçi yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- İkiz, F. E. ve Totan, T. (2014). Etkili psikolojik danışman niteliklerinin değerlendirilmesine ilişkin ölçek geliştirme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 269-279.
- Korkut Owen, F. (2007). Psikolojik danışma alanında meslekleşme ve psikolojik danışman eğitimi: ABD, Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'deki durum. D. Owen, F. Korkut Owen ve R. Özyürek (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Korkut, F. (2007). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma* (2. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Korkut, K. ve Babaoğlu, E. (2012). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 269-282.
- Kurbanoglu, S. S. (2004). Öz-yeterlik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 137-152.
- Lam, S., Tracz, S. ve Lucey, C. (2013). Age, gender, and ethnicity of counselor trainees and corresponding counselling self-efficacy: Research findings and implications for counsellor educators. *Int J Adv Counselling*, 35, 172-187.
- Larson, L. M. (1998). The social cognitive model of counselor training. *The Counseling Psychologist*, 26(2), 219-273.
- Larson, L. M. ve Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26, 179-218.
- Lent, R. W., Hill, C. E. ve Hoffman, M. A. (2003). Development and validation of the counselor activity self-efficacy scales. *Journal of Counseling Psychology*, 50, 97-108.
- Mete Otlu, B., İkiz, F. E. ve Asıcı, E. (2016). Duyguları fark etme ve ifade etme psiko-eğitim programının psikolojik danışman adaylarının öz-duyarlık düzeyine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(56), 273-283.
- Moodley, R., Gielen, U. P. ve Wu, R. (Ed.). (2013). *Handbook of counseling and psychotherapy in an international context*. Routledge.
- Özerkan, E. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özgün, M. S. (2007). *Okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri ile mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özteke, H. İ. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sosyal karşılaştırma ve öz-bilinç düzeyleri ile psikolojik danışma öz-yeterlik inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and of self efficacy. <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/eff.html> adresinden erişildi.
- Pamukçu, B. ve Demir, A. (2013). Psikolojik danışma öz-yeterlik ölçeği türkçe formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 212-221.
- Ratts, M. J., Singh, A. A., Nassar-McMillan, S., Butler, S. K., McCullough, J. R. ve HipolitoDelgado, C. (2015). *Multicultural and social justice counseling competencies*. AMCD: Alexandria, VA.

- Satıcı, B. (2014). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Savi Çakar, F. (2017). Psikolojik danışmada yetkinlik / yeterlilik. F. E. İkiz (Ed.), *Meslek etiği ve yasal konular* içinde (s. 157-173). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Savi Çakar, F. ve İkiz, F. E. (2016). Psikolojik iyi oluş, yardım arama tutumu ve benlik saygısının psikolojik danışman adaylarının psikolojik belirtilerine etkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3571-3587.
- Sharpley, C. F. ve Ridgway, I. R. (1993). An evaluation of the effectiveness of self-efficacy as a predictor of trainees' counseling skills performance. *British Journal of Guidance and Counseling*, 21, 73-81.
- Tang, M., Addison, K. D., Lasure-Bryant, D., Norman, R., O'Connel, W. ve Steawart-Sicking, J. A. (2004). Factors that influence self-efficacy of counseling students: An exploratory study. *Counselor Education and Supervision*, 44, 70-80.
- Taytaş, M. (2013). *Psikolojik danışmanların yeterliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar* (8. bs.). Ankara.
- Voltan Acar, N. (2012). *Grupla psikolojik danışma ilke ve teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wood, R. ve Bandura, A. (1989). Impact of conceptions of ability on self-regulatory mechanisms and complex decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(3), 407-415.
- Yaka, B. (2005). *Psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yalçın, İ. (2006). 21. Yüzyılda psikolojik danışman. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 117-133.
- Yam, F. C. ve İlhan, T. (2016). Psikolojik danışma öz yeterliği: Kişilik özellikleri, durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve geçmiş eğitim yaşantıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 42(9), 1304-1313.
- Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitimde rehberlik hizmetleri* (16. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, F. ve İlhan, İ. (2010). Genel özyeterlilik ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-8.
- Yılmaz, K. ve Çokluk Bökeoğlu, Ö. (2008). İlköğretim okulu öğretmenlerinin yeterlik inançları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 41(2), 143-167.
- Yiyit, F. (2001). *Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

EXTENDED SUMMARY

The Relation Between Counselors' Effective Characteristics and Counseling Self-Efficacy Levels

INTRODUCTION

Counselor is one of the most important elements of the therapeutic process (İkiz, 2010; Voltan Acar, 2012). As Corey (2008), effective counselor characteristics were defined and the counselor was accepted as a mean to establish and maintain an effective therapeutic relationship with their clients. Counselor should be effective in counseling qualities in order to control their own life and reactions, and to determine the most appropriate techniques according to the needs of the client.

There are various information about what are the effective counselor characteristics in the literature (Cormier & Cormier, 1991; Corey, 2008; Hackney & Cormier, 2008). In present research, it is used that intellectual competence, energy, flexibility, support, good will and self-awareness characteristics as indicated in Cormier and Cormier (1991) are the basic characteristics of effective helpers. Today, effective counselor characteristics are widen through multicultural and social justice competencies (Ratts et al., 2015).

Competence and efficiency are important areas in counseling standards (Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, 2011). Self-efficacy, which developed by Bandura, is a concept of a social cognitive theory which claims that a person should believe own self to be able to use their skills effectively (Pajares, 2002). Self-efficacy concept can be modified to counseling self-efficacy (Demirel, 2013; Yiyit, 2001) and counseling self-efficacy is defined as the counselors' effectiveness in meeting the needs of clients (Aksoy & Diken, 2009).

The purpose of this study is to determine the relationship between counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy. Also, effective counselor characteristics and counseling self-efficacy are examined in terms of gender, age, education level, institutions the counselor work in, working time in profession, and graduated department.

METHOD

This research is based on descriptive, correlational and comparison method (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2011). The study group is consisted of 100 female and 66 male, totally 166 counselors by the counselors who work in İzmir.

"Effective Counselor Characteristics Assessment Scale" which is developed by İkiz and Totan (2014), "Counselor Activity Self-Efficacy Scales" which is developed by Lent, Hill, and Hoffman (2003) and adapted to Turkish by Pamukcu and Demir (2013), and "Personal Information Form" which is prepared by the researcher were used to gather data. Mann Whitney-U test, Kruskal Wallis-H test and Spearman Brown Correlation Analysis were used to analyze the data by using SPSS 22.0.

RESULTS AND DISCUSSION

According to results, there is a significant differentiation in the positive direction at low level between the level of counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy. It means that counselors who have effective counselor characteristics have higher counseling self-efficacy.

The level of counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy do not change depending on gender, age, institution the counselor works in and working time. There are many researches in the literature to support this (Aksoy & Diken, 2009; Durmuş, 2015; Satıcı, 2014; Taytaş, 2013; Yaka, 2005; Yiyit, 2001). Age and working time related findings support each other. Besides, the level of counselors' effective counselor characteristics and counseling self-efficacy change depending on education level. It is found that the level of effective counselor characteristics and counselor self-efficacy who have master degree is significantly higher than counselors who get undergraduate.

The results reveal that the counselors who graduate in the field and do master degree are more qualified in terms of quality. Accordingly, results verified that, people who get counseling education should be assigned to the school counselor positions. This study is limited to the uneven distribution of participants on working places and age variables, that they mostly are school counselors and less than 35 years old. Further studies are suggested to examine effective counseling characteristics through several age ranges and work environments. Lastly, it is recommended to encourage counselors to study postgraduate education.